133503

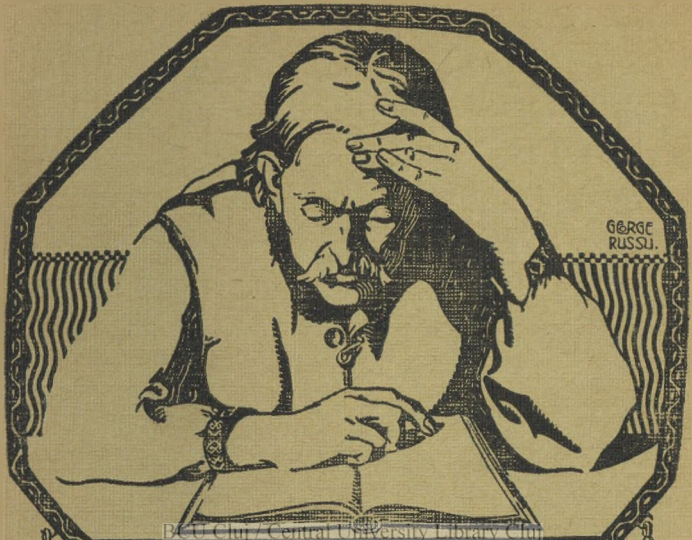

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOTECA POPORALĂ
A ASOCIAȚIUNII"

An. I. Nr. 9.

Istoria marelui împărat

ALEXANDRU MACEDON

revăzută de

Mihail Sadoveanu.

Partea I.

SIBIIU, NOEMVRIE, 1911.

:: Apare la 1 a fiecărei luni. :: || Abonamentul pe un an: 2 Cor.

Prețul 30 bani.

Biblioteca Poporală a „Asociațiunii"

:: apare odată pe lună ::
sub îngrijirea secretarului

OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU,
red. resp.

In lunile de vară, Iulie și August «Biblioteca poporală a Asociațiunii» nu apare. In locul acestor broșuri membrii ajutători ai «Asociațiunii», primesc, în luna lui Decemvrie,

Calendarul Asociațiunii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Membrii ajutători ai «Asociațiunii» primesc, așadar, zece broșuri și un Calendar în fiecare an.

Membru ajutător al «Asociațiunii» se face acela care plătește înainte, la începutul fiecărui an, o taxă de cel puțin 2 cor.

Taxa de membru ajutător se plătește sau deadreptul la „Biroul Asociațiunii" în Sibiiu (ungurește: Nagyszeben), Strada Șaguna Nr. 6, sau la despărțământul «Asociațiunii» sau la *agentura* «Asociațiunii» din sat. Mai bine e dacă taxa se plătește la agentura din sat.

385289

„BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII".

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201503131

Istoria marelui imparat

Alexandru Macedon

în vremea când erà cursul lumii 5250 de ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revăzută de

Mihail Sadoveanu.

Partea I.

SIBIIU.
Editura „Asociațiunii".
1911.

133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tiparul tipografiei arhidiecezane, Sibiiu.

Împărăția la răsărit, în India, marele Por împărat, și la amiază-zi domneà, peste Persia, marele Darie împărat, iară Merlichie împărat stăpâneà Râmul și tot apusul cu toți craii; și la Macedonia erà Filip craiul. Iară peste Egipt împărăția Netinav împărat, carele erà filozof mare și fermecător și cetitor de stele, și erà atât de măestru cât luà bunătățile și dulceața dela patru țări, adecă: grâul, vinul, untul și mierea. Și erà țara lui toată sănătoasă și plină de toată dulceața lumii; iară în țările altora erà tot foamete și boale grele; și cine mergeà asupra lui Netinav, nu-l puteà bate, că făceà fermece, și băteà oștile, de fugiau și se risipiau și nu știau ce să facă; și pe el nimenea nu-l puteà biruì.

Atunci se adunară acei patru crai la craiul Avarilor, la un scaun, și se sfătuiră zicând: Ce să facem noi cu Netinav, împăratul Egiptului? că iată cum ne sărăcește țările și noi nu pu-

tem să ne batem cu el, de fermecile lui! Şi aşà, scriseră ei carte la Darie, împărat peste Perşi, astfel:

„Scriem noi patru crai: craiul Avarilor, craiul Arapilor, împăratul Cazâlvaşilor şi craiul Etiopilor, la marele împărat Darie al Persiei, ca la un Dumnezeu al Dumnezeilor şi împăratul împăraţilor. Aceasta-ţi dăm de ştire împărăţiei tale că este un împărat la Egipt, anume Netinav, carele atâta de fermecător este, încât ne-a luat toate bunătăţile noastre; şi el la oaste nu mai merge, ci-şi mână numai oştile sale, şi bat oştile lui pe toate oştile noastre. Te rugăm cu capetele plecate până la pământ, să ne dai oastea ta întru putere, ca să-l scoatem din ţara Egiptului şi să pui împărăţia ta, împărat dela tine, că el este sterp şi fii nu are, şi noi ai tăi să fim".

Darie împărat cetind cartea, se mirà de Netinav, şi milostivindu-se la cererea împăraţilor, strânse oaste mare. Şi se sculă însuş Darie împărat cu puterea lui şi porni asupra lui Netinav la Egipt, trimiţând solul său la cei patru crai ca să le spue că el a plecat asupra lui Netinav. Iar ei

văzând pe sol s'au închinat la mila lui Darie împărat. Şi merseră asupra lui Netinav cu toţii, şi se apropiară de ţara Egiptului; şi văzură boierii lui Netinav, şi alergă un boier anume Verveliş la Netinav şi zise: „O Netinave împărate! Să ştii că azi dai zile multe pentru puţine, că astăzi iată marele împărat Darie şi cu toată oastea lui a venit la hotarul ţării noastre.“

Netinav zise: „O dragul meu Verveliş! nu bat oamenii mulţi războaele, ci vitejii cei buni; că sunt viteji între viteji, ca şi cai între cai; iară tu te-ai speriat, ci nu te teme. Mergi la hotar şi ţine straja acolo, şi la mine trimite glas, că eu voiu repezi cărţi pe la boieri, să se gătească de oaste şi să se strângă la Egipt.“ Şi după aceasta, se duse Verveliş înapoi cu straja, iară Netinav făcù nişte vrăjitorii, că topì ceară şi o vărsă într'o tipsie de aur, şi făcù oşti de ceară; şi văzù Netinav oastea lui spartă, şi văzù pe Dumnezeul Perşilor în Egipt. Şi zise Netinav: „O vai de tine, Egipte! în mulţi ani te veselişi şi bine petrecuşi cu împăratul Netinav, ci de astăzi fi-veţi robi

Perşilor lui Darie.“ Şi plânse Netinav împărat şi scrise carte: „Scriu vouă, Egiptenilor, că nu putuiu răbdà să văd amarul vostru. Ci mă dusei dela voi bătrân, şi mă voiu întoarce tinăr de treizeci de ani, şi scoate-vă-voiu din mâna lui Darie împărat.“ Şi zise: „Vai de acela care nădăjdueşte spre vrăjitorii: ca şi acela ce se razimă de umbră, şi când gândeşte să se odihnească, cade jos.“

Şi puse stema în pat, şi cartea pe masă, şi chemă pe bărbierul lui, şi-i rase barba, mustăţile şi capul, şi se îmbrăcă în haine proaste şi ieşì noaptea din Egipt, şi se duse la Filipus, cetate în Macedonia, şi se făcù vrăjitor doftor, şi şedeà într'un loc dosnic în cetate.

Iar în urmă merseră Egiptenii la curţile lui şi nu-l găsiră; ci găsiră stema în pat, şi cartea lui pe masă; şi mult plânseră pe Netinav. Şi zidiră stâlp şi-l vărsară în chipul lui Netinav, şi-i puseră stema în cap, şi cartea în mână. Iară Darie împărat luă Egiptul, apoi se întoarse în Persia.

*

Iară Filip, craiul din Macedonia, având a purcede la oaste, chemă pe Olimpiada împărăteasa şi-i zise: „Eu mă duc la oaste, şi tu feciori nu faci; iar acum de nu vei face fecior până mă voiu întoarce dela oaste, tu nu vei mai fi cu mine!“ Şi o sărută dulce, şi se duse. Iară Olimpiada erà frumoasă fără seamă şi feciori nu făceà. Şi mult se întristă ea de acel cuvânt şi erà scârbită. Ci o roabă a împărătesei ştià pe Netinav vraciul, adecă doftorul, şi grăì: „Doamnă Olimpiadă! este aicia în cetatea noastră un vraciu foarte mare, să-l întrebăm, poate are ierbi de feciori“! Iară împărăteasa mână roaba de grabă la vraciul Netinav şi-i zise: „Vraciule! m'a mânat doamna mea împărăteasa, să te întreb, poate ai ierbi de feciori“. Vraciul zise: „Am ierbi de feciori“. Roaba se întoarse la împărătească şi spuse că are vraciul ierbi de feciori. Împărăteasa chemă pe Netinav; şi el se duse şi o văzù frumoasă fără seamă. Şi grăì împărăteasa: „Omule! puteà-vei tu să faci să nasc feciori? că bună plată îţi voiu da“.

Şi-i dădù Netinav ierburi, pe care

le adunase el şi-i zise, că va naşte fiu mare şi puternic, iar la ciasul naşterii să-l cheme şi pe el.

Ciasul naşterii venì, şi împărăteasa chemă pe Netinav şi-i zise: „Ciasul naşterii a sosit“. Şi căută Netinav în stele şi zise: „Să ţii puţintel să nu naşti, că este cias rău şi planetele nu s'au tocmit pe stare, şi crugul stă pe lună şi zodiile n'au purces, şi stelele stau pe loc, şi de vei naşte acum, vei naşte om prost ca şi alţi oameni“. Şi ţinù puţintel până stătură planetele pe tocmeală şi născù fiu, şi Netinav îl luă în braţe, îl binecuvântă, şi zise: „Să-i punem numele Alexandru“. Şi s'a născut feciorul în luna lui Martie a douăsprăzecea zi, şi-l luă moaşa şi-l duse la biserica lui Amon şi Apolon Dumnezeii şi-l binecuvântară preoţii şi-i puse numele Alexandru. Greceşte aşa se chiamă, iară româneşte Mare, ales, că erà mai ales decât toţi.

Iară Filip craiul venià dela oaste, dela Darie împărat; şi într'o noapte văzù un vis; şi ieşì din cort, se aşează dinaintea cortului, şi chemă pe Aristotel, şi-i spuse visul zicând: „Vă-

zut-am astănoapte în vis că mi-a adus Amon Dumnezeu un fecior mic". Și filozoful i-a răspuns: „Bucură-te Filipe, că ai dobândit fiu din Olimpiada!" Și vorbind ei astfel, sosì un vultur mare și trecù peste Filip, și-și lăsă oul în poala lui Filip; iară craiul se sperie, și sărì de pe scaun, și oul îi căzù jos din poală, și crepă oul și ieșì un șarpe mic din el, și încunjură oul, și când vrù să intre îndărăt, murì la gura oului. Aristotel zise: „Craiule Filipe! să știi că visul tău se va izbândì, că acel ou este pământul, iară șarpele cel mic este fiiul tău, și va luà lumea toată și la moșia lui nu va mai merge". Într'aceea sosiră boierii dela Olimpiada și spuseră lui Filip că a născut împărăteasa fiu; și se veselì Filip craiul, și purceseră spre Macedonia. Și cum s'a apropiat, ieșiră înainte-i cu toți boierii cu daruri și cu fiul și se închinară înaintea lui Filip craiul; iară lui Filip bine-i părù de fiu, și-l luă în brațe și-l binecuvântă, și zise fiului: „Bucură-te al doilea Iosif prea frumoase!" și au înțeles craii, și pe Iraclie împărat. Și-l luă și Aristotel pe Alexandru în brațe

Cluj Cluj-Napoca Universitatea Babeș-Bolyai

şi-l binecuvântă, şi zise: „Să fie mâna ta peste toţi împăraţii din lume“. Şi merse la Filipus cetate şi mult se veselì craiul.

Iară Filip craiul chemă pe Aristotel, şi-i zise: „Dascăle Aristotel, să iei pe Alexandru meu să-l înveţi cartea şi filozofia ta, şi înţelepciunea ta“. Şi-l luă Aristotel şi-l învaţă carte, într'un an psaltirea şi psalmii; şi se mirau voinicii de el, cum învaţă aşà de iute şi bine. Într'o zi se duse Netinav la Olimpiada şi zise: „Împărătească Olimpiado! să spui lui Alexandru să vie la mine, să-l învaţ filozofia mea. Să vie seara la mine să-l învaţ cursul planetelor, starea crugului, umbletul zodiilor, numerile, temeliile şi citirea stelelor“. Olimpiadei îi plăcù aceasta şi chemă pe Alexandru şi zise: „Fătul meu Alexandre, iată este acest filozof foarte mare, şi cititor de stele şi ştiutor de planete şi de crugul cerului, şi mi-ar fi voia să înveţi“. Şi mai zise mamă-sa: „Sărută mâna lui Netinav“. Şi Netinav încă sărută pe Alexandru.

Şi zise Netinav: „Să vie Alexandru seara la mine şi ziua la Aristotel; la mine noaptea, ca să-l învaţ cititor de

stele şi umbletul planetelor şi zodiile cerului". Şi aşà mergeà Alexandru până la amiază la Aristotel filozoful la învăţătură, iară îndeseara mergeà la Netinav împăratul; şi învăţă şapte ani toată filozofia lui Aristotel şi a lui Netinav mândria Egiptului.

Într'o zi strânse Aristotel două sute de cuconi de vârsta lui Alexandru şi puse pe Alexandru peste o sută, şi pe Ptolomeu peste altă sută, să ispitească norocul lui Alexandru; şi făcù şi tocmì două oşti; şi se loviră cu suliţi de trestii, şi se tăiară cu săbii de lemn, şi bătù Alexandru pe Ptolomeu, şi sparse oastea lui Alexandru pe oastea lui Ptolomeu. Iară Aristotel privià din foişor, şi zise: „O dragul meu Alexandre! de vei fi tu împărat, ce bine îmi vei face?" Alexandru zise: „Nu trebuieşte a făgăduì darul, pănăce nu-l va da Dumnezeu; iară viţa dela par nu se depărtează".

Iar într'o zi murì Netinav şi-l îngropară cu mare cinste, ca pe unul ce fusese rege al Egiptului.

*

Într'o noapte se înfăţişă comisul la Filip şi zise: „Împărate Filipe!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

astăzi a fătat o iapă un mânz minunat. Este roşu şi cu un corn între urechi de un cot de lung! Filip craiul auzind aceasta, se miră de aşa cal minunat şi frumos şi porunci să facă grajd de fier. Şi făcură grajd de fier şi băgară iapa cu mânzul în grajd: şi mânzul crescù frumos şi se făcù foarte rău. Şi pe cine judecau de moarte acolo îl băgau, şi calul cu rea moarte îl omorà; şi nimeni nu cutezà să se apropie de cal, fără numai comisul lui. Iară într'o zi se apropie Alexandru de grajd şi bägă mâna pe fereastră; şi calul venì la el şi se plecă ca un junc şi rânchezà încetinel, cu blândeţă, ca la Domnul său; şi Alexandru apucă pe Ducipal de corn şi de ureche, şi calul nimic nu-i făcù. Şi de multeori s'a dus apoi la fereastră.

BIU Cluj / Central University Library Cluj

Într'altă zi merse Alexandru, şi stricând lăcatul dela grajd, puse frâul în capul calului, şi aşează şeaua şi-l scoase afară; şi încălecând pe Ducipal neînvăţat ieşì afară pe poartă. Filip văzù aceasta din foişor, şi se spăimântă foarte, văzând cocon mic, pe cal rău şi neînvăţat; şi porunci să încalece toţi boierii de grabă, şi să meargă după

Alexandru. Și încălecară pe cai buni și ageri, și alergară la poarta cetății, ce se chiamă **cursul cailor**, și se opriră acolo, și Alexandru zise: „Acum, boieri să alergăm caii“.

Și Alexandru ieși înaintea boierilor și nu-l mai zări nimenea; numai praful se vedea învăluind. Și sosiră la poartă, și erà acolo un părău adânc, de 15 coți de larg; și-l sări Alexandru. Și se sperie Filip și zise! „Căutați în părău că va fi pierit coconul.“ Și căutară și nu-l găsiră; ci îl văzură venind din cealaltă parte ca un viteaz; și întră în cetate, și boierii toți descălecară și i se închinară ca unui împărat.

Filip zise: „Boieri! cum vi se pare fiul meu șezând pe cal? Seamănă cu Iraclie împăratul, viteaz peste toți vitejii!“ Și se mirau toți de cocon mic pe cal neînvățat și sperios să vadă! Zise Filip: „Să știți, boieri, că va fi vai de acela ce va venì de acum înainte cu sabia spre Macedoneni, că de mâna lui Alexandru pieri-va și de Macedoneni gonit va fi!“ Filip Craiul dintr'acea zi strânse o mie de voinici de vârsta lui Alexandru să fie cu el, să învețe a săgetà și să umble cu el la vânat.

Iară într'acea vreme se aflau la ostrovul Dalfionului măestrii făcute, de lemn, pe o roată; şi erau acolo nişte viteji; şi cine din lume voia să-şi ispitească vitejia şi norocul, acolo mergeà şi se loveà cu acei viteji; şi de-l tăia, tăiat erà şi-i luà calul, armele şi ce erà la el tot.

Alexandru auzì de acea roată la ostrovul Dalfionului, şi ducându-se la Filip zise: „Filipe, să mă laşi să mă duc la ostrovul Dalfionului, să-mi ispitesc striştea şi norocul!“

Filip zise: „Dragul meu Alexandre! nu ţi se cade ţie să mergi la ostrovul Dalfionului, că eşti încă prea tinăr, numai de cincisprezece ani, şi acolo sunt viteji bătrâni!

Alexandru zise: „Să mă laşi, Filipe, să mă duc.“

Filip zise: „Alexandre, să fie voia ta deplin, şi te du cu ajutorul lui Amon şi Apolon Dumnezeu să te întărească. Şi să iai galbeni mulţi de toată treaba ta şi să iai şi o sută de voinici!“

Şi luă Alexandru cu el pe Ptolomeu, şi pe Filip, şi galbeni mulţi,

şi alte de ce le-au trebuit; şi încălecă pe Ducipal şi plecă la ostrovul Dalfionului. Şi dacă ajunse acolo, învârtì de două ori roata într'acel loc, şi ieşiră doi viteji, pe nume Calistenus şi Laomedus. Şi se lovì Alexandru cu Calistenus, şi tăiă Alexandru pe Calistenus; şi Ptolomeu se lovì cu Laomedus şi prăvălì pe Laomedus. Alexandru luă calul lui Calistenus şi armele, iar din aceà cetate ieşiră toţi de priveau la aşa viteji, şi se mirau de coconi tineri că biruise pe viteji bătrâni; şi se mirau şi de frumseţile lui Alexandru. Iar acolo stà un filozof pe nume Uranie, şi întrebă el pe Alexandru: „De unde eşti şi al cui fecior eşti? şi cum te chiamă?“

El răspunse: „Alexandru mă chiamă, şi sunt feciorul lui Filip craiul!“

„Am auzit eu dela dascălul meu, că va să iasă sabie din Macedonia, şi împărat dela Filip, şi să ştiţi că acesta este, şi va luà lumea toată!“

Şi iar zise cătră Alexandru: „De vei fi tu împărat şi vei venì la noi, milostiv să fii ţărei noastre!“

Alexandru zise: „Nu cu voia mea, ci cu voia lui Dumnezeu pot fi împărat!“ Și se întoarse în Macedonia.

În această vreme pe Filip îl făcuse niște boieri de îșĭ lăsase pe împărăteasa lui, pe Olimpiada muma lui Alexandru, și luase altă împărătească. Alexandru auzì de aceasta pe cale, și se mănie; iar lui Filip bine îi părù dacă auzì de Alexandru că a venit, și-l chemă la masă, și-l puse lângă el, și-l întrebă: cum a petrecut acolo? Iar unul din boierii ce făcuse pe Filip de-și gonise împărăteasa grăì: „Filipe craiule, bucură-te că îți aducem împărătească bună și înțeleaptă!“

Alexandru auzì aceasta și zise: „Nu poate fi asta, Filipe, până voi fi eu viu!“ Și se sculă, și începù a răcnì ca un leu; și luă un scaun și lovì pe acel boier în cap și-l ucise pe loc; și lovì pe altul, și pe loc murì și acela; iar ceilalți săreau din foișor fără voia lor, și-și frângeau mânile și picioarele. Iar Filip se spăimântă și trimise să vie Olimpiada muma lui Alexandru, și trimise îndărăt pe cealaltă crăiasă. Și mai petrecu doi ani cu Olimpiada și căzù într'o boală greà, și zăcù un

an. Iar Tătarii auziră că zace Filip, şi se sculară cu împăratul lor Altalmiş, cincizeci de mii de Tătari, pornind spre Macedonia către Filip craiul; şi auzì Filip, şi se scârbì mult, şi chemă pe Alexandru şi-i zise: „Fătul meu Alexandre! astăzi a venit vremea să mă găsesc bolnav; şi iată Tătarii vin asupra noastră să ne prade ţara şi să o robească, şi eu nu pot să merg la războiu; dar tu, fătul meu, să te scoli, să iai zece mii de Macedoneni aleşi, şi să mergi înaintea lor, să te baţi cu Tătarii pentru moşia ta, şi pentru ţara ta, ca să nu pierzi ţara, şi moşia, şi domnia!“

Alexandru strânse treizeci de mii de oameni aleşi şi ieşì înaintea Tătarilor; şi se apropie de ei; şi merse însuş el iscoadă la Tătari şi-i văzù risipiţi, şi fără străji; şi se întoarse la Macedoneni, şi le spuse ce a văzut. Apoi noaptea făcură focuri multe împrejurul Tătarilor; şi-i loviră noaptea de trei părţi; şi deteră în trimbiţe şi în tâmpine; iar Tătarii nu ştiau ce să facă, şi văzând focuri multe împrejurul lor, se spăimântară; iar Macedonenii, întrară în ei cu sabia, şi până

în ziuă tăiară douăzeci de mii, şi le pierì şi împăratul Altalmiş, şi prinseră treizeci de mii vii, şi-i scoaseră la câmp, şi zise Alexandru: „Voi Tătarilor! iată că vă perì împăratul vostru Altalmiş şi voi aţi căzut în mâna mea. De vă veţi închinà mie, şi voi şi ţara voastră, şi veţi primì domn dela mine, eu vă voiu lăsà; iar de nu vă veţi închinà mie, cu toţii veţi pierì!“

Tătarii grăiră: „Craiule Alexandre: de vreme ce ne-am pierdut împăratul şi pe noi ne-ai prins, ne închinăm ţie şi noi şi ţara noastră, şi ne pune tu împărat, şi noi să-ţi dăm haraciu“. Alexandru le dete domn pe vărul său Franţa, foarte viteaz, şi-l trimise cu Tătarii în ţara lor, iar Alexandru pornì spre Macedonia.

Iară Anarhos, împăratul Pelagoniei, auzind că merg Tătarii spre Filip la Macedonia, scrise carte: „Eu Anarhos, împărat al Pelagonitului, scriu la fratele meu, Filip craiul, sănătate şi vieaţă. Am înţeles că vin Tătarii asupra ta; iară să ştii Domnia ta, că-ţi voiu venì ajutor cu oaste; în zece zile voiu fi acolo!“ Iară lui Filip foarte bine-i părù. Acest Anarhos îm-

păratul trecuse oarecând pela Filip, şi se cinstise foarte bine cu Filip, şi văzuse atuncea Anarhos împăratul pe Olimpiada cea frumoasă şi o îndrăgise; şi nimenea nu ştià. Se sculă el cu oastea lui şi se făceà a merge ajutor lui Filip, iară el mergeà să apuce pe Olimpiada; şi merse până în Macedonia, şi trimise răspuns să iasă Filip cu împărăteasa, să se întâlnească în tabără. Filip fu bucuros, că nu ştià viclenia lui. Alexandru erà la oaste; iară Filip eşì cu Olimpiada în tabără, şi Anarhos răpì pe Olimpiada şi se întoarse înapoi. Filip aveà şi el puţină oaste; vru să se bată cu el, dar nu putu, şi încă-l rănì pe Filip foarte rău; şi s'a dus Anarhos cu muma lui Alexandru. Întră'această vreme sosì şi Alexandru dela războiul Tătarilor, şi boerii spuseră lui Alexandru, şi-i ziseră: „Alexandre! iată Anarhos împăratul venit-a cu oastea lui şi bătut-a pe tatăl tău şi luat-a pe Olimpiada, muma ta, şi a fugit cu ea!“ Alexandru dobândise cai buni, şi arme bune dela Tătari, şi se repezì cu zece mii de viteji buni, pe cai odihniţi, şi luară în goană pe Anarhos împăratul şi-l ajun-

seră fără veste; şi lovindu-l sfârmară oastea lui şi pe el îl prinseră viu, şi mulţi cai buni şi arme luară. Şi aduseră pe Anarhos la Filip, şi zise Alexandru: „Filipe, iată vrăjmaşul tău!“ Şi se sculă Filip craiul şi junghie acolo pe Anarhos împăratul; şi zise Filip: „Se duce sufletul meu la Iad!“ Apoi grăi către Alexandru: „Să fii binecuvântat de Dumnezeu şi de mine, şi să fie mâna ta peste toţi!“ Şi muri şi Filip, şi-l îngropară cu mare cinste lângă Netinav împăratul.

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru se aşeză în scaunul tatălui său, în Macedonia, şi trimise cărţi pe la toate cetăţile: la Tătari, la Pelagoni, şi prin Macedonia, să se strângă toţi craii, domnii şi boierii lui la Filipus cetate. Şi se strânseră toţi: veni şi Franţa, împăratul Tătarilor. Alexandru din scaunul tătâne-său grăi astfel către toţi, mari şi mici: „Voi Domnilor şi voi boierilor, v'am chemat, căci voiu să cer un sfat; că iată, fraţilor, împăratul vostru şi tatăl meu muri şi eu tânăr rămăsei în scaunul său; cum mă povăţuiţi voi să dom-

nesc? că tată-meu a ținut împărăția cum trebuià în zilele lui". Ei ziseră toți: „Craiule Alexandre! tot omul să-și câștige la tinerețe, ca să aibă la bătrânețe să se odihnească, că sunt cinstite".

Selevcus zise: „Craiule Alexandre! Împărăția se ține cu oameni, cu sfatul bătrânilor, și cu întrebarea!" Iar Antioh voivodul zise: „Craiule Alexandre, războaele fac pe împărații cei tineri mari, și la bătrânețe nu se bat!" Antigon zise: „Craiule Alexandre! trebuește să mergem noi peste alții, să nu vie alții peste noi; căci cu cât zăbovim noi, alții nu vor zăbovi a veni peste noi; ci mai bine este întâi decât apoi!" Ptolomeu voivodul zise: „Craiule Alexandre! să facem cercetare și să scriem oștile, și să punem voivozi, căpitani, sutași și vătași, și să facem steaguri și să punem pe steaguri paveze, să se știe la cine slujim". Lui Alexandru îi plăcură aceste sfaturi toate, și trimise cărți prin toate orașele, să se strângă meșterii toți: faurii, croitorii, pavezarii și sulițarii, să vină la Filipus cetate. Deci se strânseră toți din toate părțile, și porunci Alexandru: să facă faurii coifuri și să-

bierii săbii, și pavezarii paveze, și sulițarii sulițe, și croitorii steaguri, și să pue scrisorile toate pe steaguri și pe paveze semnul lui Alexandru. Aceasta se și făcù.

Apoi ieșì poruncă să se gătească tot omul, să-și facă arme bune, și făcură căutare și scriseră oastea și puseră voevozi, căpitâni și sutași; și toți meșterii lucrară într'un an ziua și noaptea; și se gătiră de războiu.

*

Marele Darie împărat auzì că a murit Filip craiul Macedoniei și a rămas cocon tinăr, și trimise sol și carte pe Candarcus, la boierii lui Filip: „Eu Darie, împărat peste toți împărații, și întocmai cu Dumnezeu și luminat tocmai ca soarele, și Dumnezeul Perșilor, împăratul împăraților și a tuturor Domnilor Domn, scriu vouă Macedonenilor, cari sunteți mai marii boieri ai lui Filip. Să știți, că am înțeles, că a murit împăratul vostru, și a rămas fiul său mic; și mie îmi pare rău de Filip și-mi este milă de fiul său; și așà îmi este voia, să-l trimeteți la împărăția mea, să steie până va fi de domnie.

După aceea iară îl voiu trimite la moşia lui. Iară vouă v'am trimis să vă fie domn Candarcus, şi să-mi daţi haraciu, şi oaste când va trebuì; iară pe feciorul lui Filip să-l trimiteţi la mine cu toate steagurile lui, să slujască porţii mele; că sunt la mine 40 de fii de împăraţi mai mari decât dânsul. Şi altmintrelea să nu faceţi!"

Candarcus venì în Macedonia, şi merse la Ptolomeu voivodul, iară Ptolomeu merse cu el la Alexandru. Şi auzì Alexandru că vine solul lui Darie împăratul, să fie el stăpânitor în Macedonia, şi se aşeză pe scaunul tatălui său, de aur, şi-şi puse stema în cap; şi aveà voinici tineri împrejurul jeţului: toţi cu lanţuri de aur. Deci merse Ptolomeu cu solul lui Darie la Alexandru, şi se închinară lui Alexandru, şi-i deteră cartea. Iar logofătul cetì cartea, şi Alexandru ascultă şi se mănie, si rupse cartea zicând: „N'ar trebuì Darie să grăiască cu picioarele, şi la cap să nu caute; nu sunt Macedonenii aşa cum i-se pare lui". Şi se duse solul la gazdă. Alexandru scrise carte lui Darie: „Eu Alexandru viteazul şi împăratul Ma-

cedonïei scriu ţie, Darie, sănătate, şi-ţi mulţămesc de cartea care mi-ai trimis. Ce te îngrijeşti tu de ţara mea? Şi pe mine mă pofteşti, tinăr, să slujesc porţii tale, şi să mă hrăneşti. Iară dacă mă socoteşti fiu mic ce sug ţâţă, lasă-mă până voiu înţărcà dela ţâţa maicii mele, apoi voiu venì la tine să mă hrăneşti; iară pe Candarcus să nu-l mai trimiţi la Macedonia, că nu-l vei mai vedeà, că Macedonenii nu sunt aşa fără cap cum îţi pare ţie". Alexandru cinstì şi dăruì pe sol, şi-i dete cartea să o ducă lui Darie. Şi cetindu-o Darie începù a râde; iară Candarcus zise: „Împărate! nu trebuieşte să râzi de nişte cuvinte că acestea, căci după cât îl vâzui, erà cocon tinăr, dară mintea de bătrân i-a fost". Iară Darie chemând pe alt boier, pe nume Calidonus, îl mână pe acela la Alexandru: şi-i trimise jucării mici de copil, şi două rotile să se joace, şi două racle, şi doi saci de mac, şi cartea lui: „Eu Darie împăratul, Dumnezeul Perşilor, scriu ţie, fătul meu Alexandre, sănătate. Află, că n'am ştiut că eşti atât de înţelept; dar te pricepui la solia dintâi; şi să şti, că înţelep-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ciunea tinerilor scurtă este. Iată, că ți-am trimis jucării și căruț să te joci cu coconii, și ți-am trimis două racle deșarte să le umpli de haraciu, și ți-am trimis doi saci de mac să-l numeri, ca să afli numărul oștirii mele. Iară tu curând să-mi trimiți haraciu; și de nu vei trimite, vei venì legat la mine".

Și trimise pe Calidonus sol la Macedonia; și se înfățișă solul la Alexandru, care stà în jețul lui de aur și cu stemă în cap. Solul dete cartea și o cetì Alexandru, apoi clătină din cap și zise: „O nenorocite Darie, cu mărirea ta deșartă, tu cu Dumnezeu te potrivești, iară mie-mi pare că nici unui om de pe pământ nu te vei potrivì". Și Alexandru începù a mâncà macul, și sparse raclele și pe sol îl trimise la gazdă.

Alexandru scrise apoi carte lui Darie: „Sănătate! și să știi că de toată cinstea ai fost, iară acum ai ajuns în mintea copiilor. Cu acestea ce mi-ai trimis tu mie, tu-mi cugeți bine, să fiu împărat de lume; că aceste roate sunt pământul, și cum se învârtește pământul, și aceste roate, așa te vei învârtì tu înaintea mea! Raclele tu mi

le-ai trimis plocon, iară macul eu l-am mâncat. Ci eu îți trimit o traistă de piper să-l mănânci tot, să vezi că Macedonenii sunt lei, iară Perșii oi; și te rog să-ți ții Răsăritul cu Perșii tăi". Alexandru porunci să se strângă oștile lui pe câmpul Filipusului, și veniră toți boierii și Macedonenii și aflară optzeci de mii de oaste și zece mii de Macedoneni aleși, și tocmì oștile, și se gătiră de răsboiu cu oaste mare.

Într'acea vreme îndemnând Dumnezeu pe Alexandru împărat, purcese întâi cu oștile la Solon cetate. Și rău se spăimântară Solonenii de Alexandru și trimiseră carte: „Eu împăratul Arhidon cătră marele Alexandru Macedon. Sănătate și voie bună trimit împărăției măriei tale. Și dacă auzii de împărăția ta, bine-mi părù că te-a mărit Dumnezeu împărat. Noi cu tine nu ne vom bate, ci ne închinăm măriei tale, și cinste face-vom cât ne va fi puterea; și trimis-am pe feciorul meu pe nume Polica, cu dar de ce se află la noi, și să slujască împărăției tale; iară pe noi să ne lași pe împărăția noastră, și noi să-ți trimitem pe an haraciu, adecă dare, cât vei poftì,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și să te milostivești spre noi, Alexandre, și de-ți va fi voia, vom ieși la închinarea ta.“

Și așa trimise Arhidon împăratul pe feciorul său sol cu plocon și cu carte la Alexandru. Și ceti Alexandru cartea, și primì darul bucuros, și de feciorul lui Arhidon bine-i părù și-l luă la el. Apoi scrîse carte: „Scriu ție fratele meu Arhidon, împăratul Solonului, sănătate. Îmi pare bine de plocon. Cum se zice: capul plecat nu-l poate tăià sabia. Iar feciorul tău de astăzi lângă mine va fi, și tu împărățește în pace și-mi trimite haraciu o sută de mii de galbeni pe an, și câte zece mii de viteji călărași înfierați, și fii sănătos cu toți oamenii tăi!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru de acolea merse la Atina, și ajunse sub cetate. Și erà Atina cetate mare și împodobită și înfrumsețată cu de toate frumsețile lumii; și o judecau doisprezece filozofi, și împărat nu aveà, și domneà țările elinești toate. Sosì Alexandru sub cetate și auzirà Atinenii, și făcurà sfat: închina-se-vor ori nu. Și grăì un filozof pe nume Sofonie: „Bine este nouă să ne închinăm lui Alexandru, că este

înțelept și milostiv; el a luat țara tătărească într'o zi, și a ucis pe Criz împăratul iarăș într'o zi; și s'a dus la Solon, și i se închinară, și nimica nu le făcù, și-i lăsă pe loc în pace. Și noi de ne vom închinà lui, nici în cetate nu va intrà, ci va trece la Râm." Iară alt filozof zise: „De când e Atina cetate, nici un împărat nu a putut-o luà; nici acesta nu o va bate; că oare când, venit-a Dionisie împărat cu toată puterea lui, și nu o putù luà, ci s'a întors cu rușine; și venit-a Schidir împăratul cu Perșii, și nu o putù bate și încă l-au gonit cetățenii până ce s'a înecat în Mare. Ci nu trebue să ne închinăm noi feciorului lui Filip. Tu nu știi ce grăești, că unde este minte multă, și nebunie este multă". Și se rușină Sofonie filozoful, și peste noapte eșì din cetate și merse la Alexandru, se închină lui, și-i spuse toate de rândul cetății. Alexandru trimise sol în cetate pe un Tătar, fără carte, și Tătarul se înfățișă și zise: „Așa vă zice Aexandru împăratul, să vă închinați lui, și să-i dați haraciu și oaste pe an, iar de nu vă veți închinà de voe, vă veți închinà de nevoe, după

pagubă". Iar ei nu înțeleseră limba lui, ci căutară un tălmaciu și le spuse ce zisese solul; iar cetățenii se mâniară și tăiară capul tălmaciului și răspunseră solului: „Du-te și spune lui Alexandru că nu va fi în Atina împărat feciorul lui Filip. Incă cum a vrut a venit, iar cum va vrea nu se va duce!" Alexandru se mânie și zise să bată cetatea de trei părți. Și bătând în cetate din cătrău erau Tătarii, mergeau săgețile ca ploaia, și cetățenii nu puteau răbdà, ci deschiseră poarta și năvăliră Tătarii în cetate; iar cetățenii puseră praf, adecă iarbă de pușcă, și-l aprinseră, și periră zece mii de Tătari; și de altă parte căzură cinci sute de Macedoneni uciși cu mașini de războiu. Apoi Macedonenii puseră strajă, făcură sfat, și zise Diogen filozoful: „Impărate! cetatea cu sila n'o vei luà, că sunt două sute de mii de oameni în cetate. Ci să facem meșteșug, să-i scoatem din cetate, că-i vom bate, pentru că nu știu rândul la războiu." Alexandru zise: „Să aducă o mie de boi și zece mii de oi!" Și după ce aduseră, scrise carte: „Eu Alexandru scriu vouă Atinenilor, să

ştiţi că am venit la voi ca să bat cetatea, dar astă noapte veniră Dumnezeii voştri la mine şi mă certară foarte rău pentru voi! Şi acum să ştiţi că m'am întors în Macedonia şi am lăsat Dumnezeilor voştri o mie de boi şi zece mii de oi, să le faceţi jertfă". Şi puse cartea într'un lemn înalt, şi se întoarse îndărăt zece mile de loc şi ascunse oştile într'o pădure, împărţite în trei locuri. Şi dimineaţa cetăţenii căutară, şi nu văzură oastea, ci văzură boii şi oile, şi cartea sta sus. Atunci ieşiră afară, şi ziseră: „Fugit-a Alexandru, de frică!" şi începură a-l goni toţi, cu mic cu mare. Iar un călăraş din cetate strigă: „Nu goniţi pe Alexandru, că eu am văzut astă noapte în vis că erà semănat grâu prin cetate şi-l secerau Macedonenii, cel copt şi cel necopt; şi umblà Alexandru călare pe un leu prin mijlocul cetăţii". Dar cetăţenii nu-l băgară în seamă şi goniră pe Alexandru până îl ajunseră. Iar Alexandru ieşi din pădure, şi îi întimpină; şi-i loviră unii din mijloc, alţii dinainte; şi cetăţenii se spăimântară foarte şi nu ştiau ce să facă, ci începură a fugì cătră cetate;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

iar Macedonenii tăiau într'ânşii cum se taie; şi se amestecau unii cu alţii, şi atât se tăiară, cât zăceau ca frunza şi ca iarba; şi călcau cu caii pe pedestraşi până la cetate; şi aprinseră şi cetatea, şi arse biserica cea mare, unde erau Dumnezeii lor, şi arseră şi Dumnezeii; şi zise Alexandru: „De aţi fi voi Dumnezei, nu aţi arde.“ Şi eşiră muerile despletite şi zgâriate pe obraz, şi cu fetele, şi cu fiii şi strigau: „Alexandre, milostiveşte-te de noi, şi stânge focul!“ Alexandru umblà călare pe Ducipal, şi nu puteà oprì pe Macedoneni, iar cetăţenii strigau: „Milostiveşte-te, Alexandre! că ne închinăm ţie, noi şi cetatea noastră!“

Alexandru scoase oştile afară, şi stânse focul. Şi atâta moarte s'a făcut, cât n'a mai fost din începutul Atinei. Şi se închinară după pagubă, precum zisese Alexandru. Şi atuncea grăì Alexandru: „Vai de cetatea ce o judecă mulţi! şi vai de acela ce nu ascultă de domnul înţelept! ca şi Atinenii ce nu ascultară pe Sofonie filozoful, că n'ar fi păţit ce păţiră. Pentru aceea a zis prorocul Solomon: „Pe omul înţelept să-l îndrăgeşti, că mai

lesne este ție, și mai bine cu înțeleptul a purtà o piatră mare, decât cu nebunul a beà vin". Atuncea plânseră Atinenii cu glas mare; și se auzì peste toată lumea de amarul lor; și toți domnii și craii elineşti se spăimântară și merseră la Alexandru cu haraciu pe zece ani. Și atunci zise Alexandru: „Până nu spargi capul, nu curge sânge." Și șezù acolo zece zile și de acolo plecă la Râm; și-i ieșiră înainte nişte crai greceşti, craiul dela Trocinia și dela Amorea, și dela Delmana, și dela Trivala, și se închinară lui Alexandru toți și aduseră daruri și haraciu, și se veseliră acolo mult. Și se duseră unii pe la țările lor, alții merseră cu Alexandru, și-i deteră haraciurile și oștile; și se aflară o sută de mii de pedestrași; și porniră la Râm. Râmlenii auziră și se turburară. Și ei încă aveau doisprezece sfetnici de judecau Râmul; și făcură sfat: închina-se-vor, ori nu se vor închinà lui Alexandru. Și ziseră: să se roage Dumnezeilor. Și merseră la biserică, făcură rugă lui Amon Dumnezeul lor. Și li se arată Amon în vis și le zise: „Voi Râmlenilor, închinați-vă lui și-l lăsați

să intre în cetate cu mare cinste, că Alexandru este feciorul meu și este împărat peste toți împărații". Și Râmlenii, cu mare cinste, ieșiră întâiu cu patru mii de viteji toți împlătoșați, încoifați de luminau ca soarele, și ziseră: „Bine ai venit, Alexandre, a toată lumea împărat!" Și după aceea ieșiră cu două mii de fete împodobite, și toate pe cai albi, cu haine roșii și cu cununi de aur, și se închinară lui Alexandru, și ziseră: „Mulți ani să trăiești, Alexandre, împărate a toată lumea!"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru dacă văzu așa, zise voivozilor, și domnilor să-și tocmească oștile și steagurile înaintea lui, toți pe rând; și după ei mergeà Alexandru călare pe Ducipal, și cu stemă în cap; și deteră în trâmbițe, în surle și în tâmpine; și cum se apropiară de cetate ieșiră patru mii de orășeni, toți cu steaguri de finic în mâni, și se închinară lui Alexandru, și ziseră: „Bine-ai venit, Alexandre, împărat a toată lumea!" Și mai ieșiră două mii de preoți toți cu făclii aprinse în mâni, și cu cădelnițe de aur și-l întimpinară și ziseră: „Mulți ani împărate, să tră-

ieşti!“ Şi intrară în cetate, şi merseră la biserica lui Solomon ce o făcuse Savela împărăteasa, sora lui Solomon, ce se zice Sfânta Sfintelor, şi se închinară. Şi şezù Alexandru în scaunul Râmului; şi începură a scoate daruri; o mie de blide de aur; şi scoaseră plaşca, şi emurlucul lui Solomon, tot cu ochi de şarpe, având într'ânsul trei pietre cu 12 tocmele, care toate boalele vindecà; şi scoaseră stema cea de mult preţ a împărătesii Savela, şi scoaseră un farij, adecă un cal alb cu şeaua de diamant şi de piele de aspidă, şi scoaseră sabia lui Armeleus Craiu dela Troada, şi scoaseră sulița lui, de os de elefant, tot cu mărgăritare, şi scoaseră pavăza lui Patrichie împăratul, învălită cu piele de aspidă. Acesta fu ploconul împărătesc. Şi scoaseră cartea lui Daniil Prorocul, şi cetiră în carte aşà: „Când va fi cursul anilor cinci mii două sute, ieşi-va rinocerul, şi va gonì pe toţi pardoşii dela apus şi va merge la berbecele cel mare ce-i ajung coarnele până la cer; şi junghia-l-va rinocerul la inimă, şi se vor cutremurà toate limbile în lume!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru întrebă: „De cine grăeşte aceasta?“ Ei ziseră: „Împărate! aşa ne pare noauă să fii tu acela.“ Alexandru zise: „Nu cu voia mea, ci cu a lui Dumnezeu!“

Iară acolo stà un filozof şi zise: „Împărate, aşa se spune: pardoşii sunt craii dela apus, iară berbecele este Por împăratul; şi rinocerul este împăratul Macedoniei“. Alexandru zise: „Cum va fi voia lui Dumnezeu, aşà să fie. Adevărat spune, că puternicii cădeà-vor, şi neputernicii ridicà-se-vor!“

Şi acolo şezù Alexandru cincisprezece zile, şi veniră toţi craii şi domnii dela apus cu daruri şi cu haraciu pe zece ani şi se închinară. Iar Alexandru se milostivì spre ei şi le dete moşiile lor. Şi se veseliră acolo Macedonenii cu Râmlenii ca fraţii cincisprezece zile. Şi se ridică de acolo Alexandru cu oştile spre ţara leşească şi o luă, şi cuprinse şi alte ţări multe, şi ajunseră la o pustie. Acolo aflară nişte oameni cu obraze ca de om şi cu trupurile de şarpe, şi se bătură cu Alexandru şi pieriră de aceia zece mii. Şi de acolo merseră pe lângă mare şi ajunseră la un munte

de fier, şi erau acolo nişte pasări cu obraze ca de muiere şi cu ţâţele şi cu păr de muiere, şi se lăsau pe oaste şi luau omul de pe cal, şi fugeau cu el la munte. Altora le scoteau ochii. Alexandru zise: „Să-şi facă toţi snopi de trestie, şi să-i aprindă cu foc". Şi aşa făcură: când vrură să treacă, ei aprinseră snopii, iară pasările se lăsară pe oaste şi nu ştiau ce este focul, şi deteră în foc şi-şi aprinseră aripile, şi căzură jos în foc, şi le tăiau oştenii şi le călcau cu caii, şi pieriră pasări o sută de mii, iară din oastea lui Alexandru zece mii de oameni pieriră.

De acolo se întoarse Alexandru la lume, şi ajunse la ţara Egiptului şi o bătù, şi ajunse la marea albă. Şi stătù acolo cu oştile şi puse meşteri să facă catarge douăsprăzece mii, şi să intre câte zece mii de oameni într'una. Şi se lucrară corăbiile în şase luni. Şi puse voivozi pe cinci mii de oameni; într'una Antioh voivodul pe şase mii de oameni, şi pe Vizantie voivodul pe opt mii de oameni. Şi zise Alexandru: „Să intraţi în catarge, şi să mergeţi pe mare, şi să bateţi cetăţile de pe mare, apoi unde veţi ieşì

voi să faceți cetăți pe numele vostru, ca să ne putem aflà la lume". Iară lui Ptolomeu și lui Filon le zise: „Să mergeți pe uscat cu călărași și cu toți craii ce se află în catarge, și să mergeți spre Țara leșască, și toate cetățile să le bateți, și să luați haraciuri și oști, și să ne adunăm la Egipt". Iară Alexandru intră în catargă cu treizeci de mii de oameni; și purceseră toți în toate părțile, și umblară pe apă șase luni; și ieșì împăratul cu oștile lui spre răsărit, și făcù cetate mare și tare și-i puse numele Alexandria. Vizantie ieșì la Țarigrad, și el făcù cetatea pe numele lui: Vizantie.*) Antioh ieșì la Antiohia. Selevchie ieșì la Țara arăpească, pe marea Neagră, și făcù cetate pe numele lui: Selevchia. Ptolomeu și Filon merseră pe uscat spre Țara leșească, și spre marea Acrâm Tătar, ce se chiamă azi Ardealul, Moldova și Țara românească, și luară cetăți multe, și prinseră pe craii vii, și-i legară și-i duseră la Egipt. Și se adunară la Alexandru, și se veseliră mult și spuseră câte cetăți au luat și deteră

*) *Țarigrad* se chiamă azi Constantinopol; iar în vremea veche se numeà *Bizanț* sau *Vizanț*.

pe acei domni legați, și spuseră lui Alexandru cum n'au vrut să se închine lui. Iară Alexandru se milostivì spre ei, și le luă credința și le dete drumul să se ducă pe la moșiile lor, și să trimită haraciu și oaste pe an câte zece mii de oameni. Iară voivozii nu știau care pe unde au ieșit în lume, până s'au aflat peste un an, și erà scârbit Alexandru, pentrucă nu știà pe unde au ieșit la lume; și cercetară prin cetăți, și prin negutători, și se adunară iară peste un an, și se întâlniră toți cu Alexandru; și se veselì foarte Alexandru cu toți voivozii lui. și acolo făcù Alexandru o cetate, și-i puse numele Întâmpinare, pentrucă toți acolo s'au fost adunat. Și șezù acolo șase luni și se gătiră de oaste.

Și purcese Alexandru cu oștile spre țara Asiei și acolo erà o cetate mare anume Troada, ce se chiamă grecește Frigia, și acolo judecau doisprezece filozofi. Iară dacă auziră Troadenii, ieșiră înaintea lui Alexandru toți cetățenii și filozofii, și se închinară cu plocon lui Alexandru, și-i spuseră de Anțelus craiul cât a fost de viteaz, și cum au pierit atâția domni mari,

cum au pierit pentru o femeie ce o chemà Elenuşa. Că oarecând pribegise Alexandru Paris dela Troada, şi mersese la Menelau craiul, şi pe Alexandru Paris îl boierirà; iarà Menelau craiul se duse la oaste departe şi lăsà pe Alexandru Paris, precum îi grăise, cu Elenuşa. Iarà Elenuşa erà prea frumoasă, şi se îndrăgise cu Alexandru Paris, şi luarà comoara lui Menelau craiul şi fugirà amândoi la Troada; şi dacă venì Menelau sau Melei craiul, nu-şi găsì crăiasa, şi se mânie, şi ridică şapte crai elineşti cu el şi se strânserà oştile, şi merserà la Troada, şi o bătură doisprezece ani cu mare meşteşug, că mai tare cetate decât Troada nu erà pe lume, că erà făcută de Nevrod împăratul. Şi acolo pierirà Grecii cu Anţelus craiul, şi Alexandru Paris, şi păcătoasa Elenuşa, şi mult popor pierì pentru o muiere. Şi aceste toate le povestirà lui Alexandru, şi-i deterà plocon salba lui Anţelus craiul şi scoaserà inelul împărătesei de antrax piatră, şi aşa erà acea piatră, că de se aflà omul bolnav şi căutà într'ânsa se însănătoşá de toate boalele. Şi scoaserà zugrăvit pe Anţelus craiul. Iarà

Alexandru se milostivì spre ei şi-i lăsă cu pace pe moşia lor. Şi Grecii cu voia lui Dumnezeu merseră la Râm, şi acolo au întemeiat împărăţie mare, şi s'a ales un popor numit Roman, dela care apoi au purces de au venit Românii în Ardeal, în Moldova şi în Ţara Românească.

Alexandru se întoarse de acolo şi pornì spre Persia, şi ajunse la notarul lui Darie împăratul. Iară Darie trimise iscoade lui Alexandru. Veniră iscoadele şi văzură judecata lui dreaptă, şi pe el darnic, milostiv şi dulce la cuvânt, şi merseră iscoadele la Darie, şi spuseră, şi se miră Darie şi zise: „Adevărat, acestea sunt semne de domn şi de împărat a toată lumea."

Darie apoi nu crezù să fie aşa, şi trimise cărţi pe la toţi domnii şi craii, să se strângă oştile la Stâltrorinia; şi trimise la Egipt şi la Ierusalim: „Scriu vouă Ierusalimnenilor, şi vouă Egiptenilor. Aşa vă grăesc să nu vă închinaţi acelui tâlhar, feciorului lui Filip, că voi venì cu sabia, şi vă voi scoate dela acest tâlhar. Altmintrelea să nu faceţi".

Alexandru merse la Ierusalim și auziră Ierusalimnenii că vine Alexandru spre ei. Și într'aceea vreme judecà Ierusalimul Ieremia Prorocul, și credeà în Savaot Dumnezeu. Și făcură sfat: închina-se-vor lui Alexandru au nu se vor închinà. Alexandru puse tabăra aproape de Ierusalim, și trimise carte la Ierusalimneni: „Eu Alexandru, împărat peste toți împărații, scriu vouă Ierusalimnenilor sănătate și vieață. Am luat apusul tot, și am venit la voi, și vă zic să vă închinați mie, și să-mi trimiteți haraciu și oaste pe an, și fiți în pace pe moșia voastră". Și merse solul la Ierusalim și cetiră cartea Ierusalimnenii și se spăimântară și scriseră carte lui Alexandru: „Iată noi, soborul Ierusalimului, scris-am la marele împărat Alexandru Macedon sănătate. Am înțeles ce ne-ai scris, și așà să știi împărăția ta, că noi suntem sub mâna lui Darie, și nu cutezăm să ne închinăm ție, că ne-om închinà astăzi, iară mâne va venì Darie și cu rea moarte vom murì. Ci te bate, întâiu cu Darie, și de-l vei bate, noi ai tăi suntem." Alexandru cetì cartea Ierusalimnenilor, și scrise altă carte:

„Eu Alexandru, împăratul peste toți împărații, scriu vouă Ierusalimnenilor sănătate. Ce ați scris am înțeles; dar nu se cade vouă să vă închinați lui Darie, că sunteți oamenii lui Dumnezeu Savaot, iară Darie slujește idolilor; iară voi să știți, că până nu voi intrà în Ierusalim, să mă închin lui Savaot Dumnezeu, până atunci nu mă voi bate cu Darie!“ Și trimise sol cu cartea, și purcese cu oștile spre Ierusalim. Ierusalimenii cetiră cartea, iară Ieremia Prorocul zise: „O Ierusalimnenilor! eu zic să ne închinăm lui Alexandru, și să-l lăsăm să intre în cetate cu cinste, că eu de acesta am prorocit“. Și plăcură tuturor cetățenilor aceste cuvinte. Iară Alexandru văzù într'acea noapte în vis pe Ieremia Prorocul, care-i ziceà: „Pas în Ierusalim, și te închină lui Savaot Dumnezeu și mergi spre Darie că-l vei bate, și vei fi împărat Perșilor și a toată lumea.“ Iară Alexandru spuse dimineața voivozilor visul. Și ieșì Ieremia Prorocul cu toți Ierusalimnenii înaintea lui Alexandru cu mare cinste și cum văzù Alexandru pe Ieremia Prorocul, îl și cunoscù, și zise boierilor: „Pe acesta

l-am văzut astă noapte în vis!“ Și descălecă Alexandru, și sărută sfânta lui Aron, și-l tămâie Ieremia Prorocul cu cădelnița lui de aur, și-l binecuvântară și toți preoții Ierusalimului, și-l luă Ieremia de mână și-l băgă în biserica Sionului. Și se închină Alexandru lui Savaot Dumnezeu și se lepădă de idoli. Și începură a scoate daruri lui Alexandru. Și scoaseră mai întâiu galbeni mulți. Alexandru zise: „Darul ce-mi dați mie, eu îl dau lui Savaot Dumnezeu, să-i faceți jertfă, că și eu mă închin lui Savaot și mă rog, și întru el cred, și el să-mi fie ajutor în tot locul și să fie cu mine.“ Și dete aurul și argintul lui Ieremia Prorocul. Și scoaseră pavăză de iachint piatră, și scoaseră orășenii 30 gălete de migdale, și scoaseră 20 de mii de cai hrăniți. Și șezù împăratul acolo șapte zile, și se veseliră Macedonenii cu Ierusalimnenii, și binecuvântă Ieremia pe Alexandru, și zise: „Împărate! toată lumea vei luà, iară moșia ta nu o vei mai vedeà!“ Și se sărutară amândoi, și purcese Alexandru la Egipt spre cetatea lui Netinav împăratul.

Egiptenii auziră că vine Alexandru spre Egipt și se închiseră în cetate. Alexandru se apropiè de Egipt, și zise să bată cetatea de patru părți; și o bătură într'o zi, și nu o putură luà până seara. Și întru aceea zi fu căldură mare și merse Alexandru de se scăldă într'o apă rece, și-l prinse răceala apei, și se bolnăvì. Iară Egiptenii auziră că este Alexandru bolnav, și trimiseră carte la Filip vraciul: „Scriem noi la tine, Filipe vraciule, și-ți dăm în știre dumitale pentru Alexandru, să-l otrăvești, iară tu să fii împărat Egiptului!“ Filip cetì cartea și râse, și scrise altă carte la Egipt: „Scriu vouă, neînțelepților și măgarilor Egipteni! Credeți-mă, că de-mi va trebuì mie domnia voastră, dami-o-va Alexandru; încă și alte împărății mai mari Alexandru îmi va da mie. Vouă vă pare că Alexandru este bolnav, iară el nu este bolnav, ci dimineață îl veți vedeà călare pe Ducipal umblând prin mijlocul oștilor.“ Și trimise cartea la Egipt; iară Egiptenii, dacă auziră așà, se spăimântară, și scriseră altă carte lui Alexandru: „Scris-am noi Egiptenii la marele îm-

părat Alexandru, precum ca să ştii că mâne dimineaţă Filip vraciul va să te otrăvească cu ierburile lui". Alexandru cetì cartea şi clătină cu capul; şi într'aceea sosì şi Filip vraciul cu păharul plin de ierbi şi-l dete lui Alexandru, şi zise: „Bea împărate că te vei însănătoşà". Alexandru luă păharul şi zise: „Oh! dragul meu Flipe, oare acest păhar de-l voiu bea fi-mi va ceva de folos?" Şi pricepù Filip, şi luă păharul şi-l băù pe jumătate şi zise: „Alexandre! nici un vraciu nu-şi otrăveşte pe domnul său". Iară Alexandru dete cartea Egiptenilor, şi cetì Filip şi plânse, şi zise: „Ah, mare împărate Alexandre! pe capul tău se razimă toată lumea! Şi de aş face aşa, la ce împărat aş aveà credinţă? mai bine să întru în pământ de viu, decât să fac aşa. Iară acei măgari Egipteni trimis-au şi la mine carte, iară eu încă le-am trimis răspuns cum am ştiut; pentru aceea le-a fost pismă pe mine, şi au trimis carte la tine, împărate. Ci te culcă puţintel, şi te vei sculà sănătos".

Deci se veseliră oştile şi se gătiră de războiu; şi porunci Alexandru să

bată cetatea. Şi începură a bate cetatea de toate părţile; deteră cu maşinele de războiu de o parte şi cu săgeţile de altă parte; şi mergeau săgeţile ca ploaia în cetate; şi nu putură răbdà săgeţile, ci deschiseră porţile, şi strigau toţi: „Milostiveşte-te spre noi, Alexandre împărate, că noi închinăm cetatea noastră ţie! Ci te milostiveşte, Alexandre, feciorul lui Natinav împăratul!“

Şi se milostivì Alexandru de oprì oştile, şi şezù în scaunul Egiptului, şi se închinară toţi Egiptenii lui Alexandru; şi zise Alexandru: „Cum ştiţi că sunt feciorul lui Netinav, împăratul vostru?“.

Şi grăiră Egiptenii: „Împărate! avut-am noi împărat pe Netinav, care a împărăţit bine şi dulce patruzeci de ani; şi l-a scos Darie împăratul, şi s'a dus dela noi. Şi ne-a lăsat carte şi stema pe masă; şi aşà zice cartea: că se va duce dela noi bătrân, şi va venì tânăr; şi nouă aşà ne pare, să fii tu acela! Şi l-am vărsat de aur şi l-am pus într'un stâlp, şi i-am pus stema în cap, şi cartea în mână.“

Alexandru merse să-l vadă; şi se apropie de stâlp; iară stema căzù în capul lui Alexandru, şi se mirară toţi de aşa minune.

Alexandru făcù acolo alt stâlp foarte înalt. Şi se scrise în stâlp lângă tatăl său Netinav. Şi luă Egiptul, şi se veseliră Egiptenii cu Macedonenii. Şi începură a scoate daruri scumpe, aur şi argint mult, şi toate comorile crailor şi ale împăraţilor celor bătrâni dela Faraon, şi dela Iosif cel prea frumos; şi toate le luă Alexandru şi le dete oştilor, şi le zise să se gătească de războiu. Şi puse împărat pe Filip, şi poposì acolo treizeci de zile.

Iară într'o zi veniră vestitorii lui Alexandru, şi-i spuseră: „Să ştii, împărate, că vine Darie spre tine cu toată suita lui, şi este la apa Eufratelui!“

Alexandru scrise oştile, şi aflară şase mii de mii de călăreţi, şi patru mii de mii de pedeştri. Şi purcese cu oştile înaintea lui Darie la Eufrat. Şi dacă se apropie de Eufrat, Darie auzì şi scrise oştile, şi aflară zece mii de mii de călăraşi, şi zece mii de mii de pedeştri; şi trimise Darie iscoadă la Alexandru. Iară străjile lui Ale-

xandru prinseră iscoadele lui Darie, şi le aduseră la Alexandru. Şi le zise Alexandru: „De nu veţi spune drept, eu vă voiu pierde!“ Şi-i întrebă: „Spuneţi câte oşti are Darie?“ Ei spuseră drept. Alexandru porunci oştilor să facă toţi focuri seara, şi aşa făcură, şi se suiră iscoadele într'un munte înalt, şi văzură focuri multe fără număr; şi le dete drumul de se duseră la Darie împăratul, şi aşa spuseră lui Darie: „Să ştii, împărate, că atâta oaste are Alexandru, cât nu se ştie numărul şi sfârşitul!“ Iară Darie se mănie pe ei şi le tăie limbile, că au spus oştilor să se sperie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Darie trimise soli şi carte la Alexandru: „Scriu ţie eu Darie, împăratul peste toţi împăraţii, marele şi tarele, şi întocmai lui Dumnezeu, şi luminez întocmai ca soarele pe lume, şi Dumnezeul Perşilor, scriu ţie, feciorul lui Filip. Am auzit că ai luat apusul, Râmul, Atina, Ierusalimul şi Egiptul, şi acuma ai venit şi la ţara mea cu tâlharii tăi. Să ştii ca să-mi trimiţi haraciul acelor ţări dela apus, şi să-ţi ceri iertăciune dela mine şi-ţi voiu iertà greşala, şi să te duci la Macedonia

ta să-ți ții moșia. Iară de nu vei face așà, voiu veni la tine cu toate oștile, și nici un Macedonean nu va scăpà în toată lumea. Ci să-ți treacă nebunia, și te du îndărăt.“ Și veni solul la Alexandru, iară Alexandru cetì cartea și o rupse, și porunci să fie spânzurați solii lui Darie. Iară Macedonenii ziseră: „Nu se cade să se spânzure solii.“ Alexandru răspunse că nu sunt trimiși la împărat, ci i-au trimis la tâlhari; și tâlharii pierd solii. „Vina nu este a mea, ci vina este a lui Darie, domnul vostru.“ Iară solii grăiră: „Împărate, de ne vei pierde pe noi puțină pagubă vei face lui Darie, și acum tâlhar nu ești, iară de vei rupe legea solilor, însu-ți tâlhar te vei face.“ Alexandru zise: „Fiți iertați și vă dau zile dela mine, iară dela împăratul vostru morți erați.“ Iară solii grăiră; „Împărate, știi-vom și noi ce vom grăì la împăratul nostru de împărăția ta!

Alexandru cinstì solii și-i dăruì, și scrise carte lui Darie: „Eu Alexandru împăratul, scriu ție Darie, măgarul Perșilor: să știi că nu-ți mulțămesc la cuvintele ce mi-ai trimis, că au fost cuvinte ca de nebun, și tu

te lauzi cătră mine, care am luat apusul şi alte cetăţi, zicând că nu voiu scăpà în toată lumea dinaintea ta. Dară nu ştii că Macedonenii sunt pietri de diamant, şi sunt iuţi ca piperul; şi aşa să ştii că voiu stăpânì peste împărăţia ta, cu ajutorul lui Dumnezeu, iară Perşii tăi sunt oi şi Macedonenii sunt lupi şi lei neastâmpăraţi, şi ei îşi dau vieaţa spre moarte, şi nu se tem de moarte".

Şi se duseră solii, şi Darie cetì cartea şi-şi chemă boierii şi-i întrebă de sfat. Şi răspunseră: „Împărate! nu ţi se cade ţie să te baţi cu Alexandru, că tu eşti împărat mare, iară Alexandru este un craiu mic, ci mână numai nişte boieri, că-l vor bate!" Şi aceasta plăcù lui Darie, şi trimise pe Mamant Voivodul şi-i zise: „Să mergi să iai oastea mea, două sute de mii de călăraşi şi două sute de mii de pedestraşi şi patru mii de etiopi; şi să mergi să treci Eufratul şi să te baţi cu acel tâlhar şi să cauţi, de va plecà a fugì, să nu-l laşi, ci să-l tot goneşti până ce-l vei prinde, şi să-l aduci viu la mine cu toate ale lui".

Alexandru văzù armia lui Darie,

şi porunci gătirea oştenilor, şi încălecă pe Ducipal, şi umblà prin mijlocul oştilor şi astfel grăi: „Fraţilor şi vitejilor! rugaţi pe Dumnezeu Savaot şi fiţi vrednici, că am nădejde dela Dumnezeu că-i vom bate curând şi vor fugì îndărăt, că împăratul lor nu este cu dânşii ci sunt cu neşte boieri, iară voi sunteţi cu împăratul vostru; şi de-i vom bate, să ştiţi că voiu fi împărat a toată lumea, iară de ne va bate pe noi, nu vom scăpà în toată lumea de Darie împăratul! Ci fraţilor, mai bine să pierim cu cinste, decât să pierim cu ruşine! Să ştiţi voi că Perşii sunt oi, Macedonenii sunt lupi, şi un lup multe oi risipeşte şi le sfarâmă!“ Şi făcù Alexandru trei oşti, şi deteră în trâmbiţe, şi în tâmpine şi în surle de trei părţi şi se loviră oştile foarte tare, şi se tăiară toată ziua; iară Perşii începură a da înapoi, şi Macedonenii a-i gonì. Darie se spăimântă şi plecă a fugì, iară Alexandru mulţi tăiè, şi mulţi prinse vii, şi ajunse la hotarul lui Darie; şi puse Alexandru tabăra lui acolo şi pe cei vii îi iertă, iară pe cei morţi îi îngropă; şi pieriră de ai lui Darie o sută de mii.

Iară Darie trimise pe la toate țările cuvânt să se strângă cu oștile la Babilon; și se strânseră cincizeci de mii, și iară plecară spre Alexandru cu răsboiu. Iară Alexandru se gătì de luptă, și încălecă pe Ducipal, și umblà prin mijlocul oștilor, și grăì: „Fraților și vitejilor Macedoneni! rugați pe Dumnezeu Savaot! că-l vom bate pe Darie cât mai de curând, că pe un urs mulți câni îl latră și nici unul nu-l mușcă; și să știți că câți vor fi rămas dela răsboiul dintâi nici unul nu va venì într'acel de acum, și de acì înainte vom fi fără de grijă!“

Digitized by Arvind Universitätsbibliothek Graz

Într'aceà noapte văzù Alexandru pe Ieremia în vis și-i ziceà prorocul: „Pas, Alexandre, spre Darie că-l vei biruì, și te roagă lùi Dumnezeu Savaot“.

. Și făcû două oști, și deteră în tâmpine, în trâmbițe și în surle, și se învăluiră oștile trei zile, și începură Perșii a fugì și Macedonenii a-i gonì, și-i tăiau cum se taie; și acolo pieriră de-ai lui Darie patruzeci de mii, și Macedoneni zece mii, iară Darie fugì până la Persida și acolo plângeà. Iar Alexandru prinse mulți vii și dân-

du-le drumul le ziceà: „Mai mult să nu veniți cu Darie la răsboiu!“

Alexandru purcese apoi spre răsboiu la Babilon; iar Babilonenii, dacă se apropià el de cetate, nu-l lăsară să se apropie o sută de mile de loc. Iară Alexandru stătù deasupra Eufratului, și așa erà Babilonul de întins cât curgeà Eufratul prin mijlocul lui. Și apa aceasta este atât de mare, cât trec pe ea cu luntrile. Și Alexandru porunci: „Să sape și să abată apa, să nu treacă prin cetate“.

Și săpară șapte zile și abătură apa la uscat, peste câmp. Iară într'o noapte, pe când cetățenii făceau slujbă Dumnezeilor lor, Alexandru intră pe urma apei pe dedesuptul cetății, și într'altă noapte aprinse orașul. Iară cetățenii se spăimântară și deschiseră porțile și năvăliră călăreții înlăuntru, și-i tăiară toată noaptea. Iară la ziuă intră și Alexandru în cetate cu oștile, și se închinară Babilonenii lui Alexandru, strigând: „Milostivește-te, spre noi, Alexandre împărate! că ne închinăm ție, noi și cetatea noastră!“

Atunci stânseră focurile, și începură Babilonenii a scoate la daruri

scumpe lui Alexandru. Şi deschiseră visteria lui Darie împăratul, şi scoaseră două sute de poveri de galbeni, şi scoaseră o mie de cai povodnici, ai lui Darie, şi scoaseră o sută de lei cu zgarde de aur şi o mie de pardoşi, şi o sută de bidivii arăpeşti, cari erau mai frumoşi decât toţi caii de pe lume, cu procoviţe sau ţoluri de mătasă; şi scoaseră o mie de bliduri de aur şi scoaseră două sute de mii de coarne de rinocer ferecate cu aur şi cu pietre scumpe şi o sută de potire de aur şi piatră de diamant, şi scoaseră plaşca lui Selevchie împăratul, făcută cu ochi de şarpe, şi cu mărgăritare, şi cu pietre nestimate; şi scoaseră stema lui Sihan împăratul, şi scoaseră masa lui Darie de safir piatră şi cine şedeà la dânsa nu i se mai făceà inima rea. Şi acolo şezù Alexandru patruzeci de zile, şi se veseliră Macedonenii şi Babilonenii. Iară Darie auzì că a luat Alexandru Babilonul şi se umplù de amar şi jale multă, şi strigă: „Oh! amar mie! o pedepsitul de mine! cum mă potriveam lui Dumnezeu din cer! iară acum nu mă pot potrivì nici unui om, că mai micii mei sparseră sila mea. Oh! cai-

nicul de mine, cum mă bucurai în puțină vreme, și mai curând sosì jalea, și amarul, cum se zice: „Nu este bucurie să nu se schimbe în jale și cel care va luà dela altul cu bucurie, alții vor luà dela el cu jale“. Mai bine să mă fi ucis Macedonenii, decât să fiu împărat cu rușine; că multă vreme luară Perșii haraciu dela Macedonia, iară astăzi plătesc cu capetele!“

Și plângeà Darie cu amar. Iară un boier vru să-l mângăie și zise: „Așa este împărăția, ca și copaciul mare: când cade, mare sunet face; și vântul copaciul mare îl surpă și-l rupe. Și nu te scârbì, împărate, că Alexandru bătutu-ne-a pre noi, dar și noi bate-l-vom pe el, că așa sunt oștile, și mai avem noi viteji buni între Perșii noștri“. Și stà acolo și un boier a lui Darie, anume Amvis, care-i zise: „Împărate, tu m'ai crescut, și mult bine mi-ai făcut, iară astăzi te văzui trist; și așa să știi că voiu să merg la Alexandru, și-mi voiu da capul pentru tine astăzi!“

„O dragul meu Amvis, zise Darie, de vei face așa, moartea ta va fi mai cinstită decât vieața altora, și împă-

rățiа Perşilor scăpată va fi de tine, şi pomenì-se-va numele tău până va fi Persia!“ Amvis cerù să i se deie sabia lui Darie, şi-şi puse semn macedonesc; şi se apropie de Alexandru; iară Alexandru erà împlătoşat şi încoifat şi umblà prin mijlocul oştirilor. Şi Amvis scoase sabia şi vrù să lovească pe Alexandru peste ochi, şi greşì de-l lovì peste coif, şi-i tăià coiful, şi-i rase părul ca cu briciul de pe creştet, şi vrù să-l lovească şi a douaoară, şi nu putù că-l prinseră. Iară Alexandru zise: „Mă lovì mână macedonească cu sabie persienească, şi-i întrebă: „Omule, de unde eşti, şi al cui eşti? şi cum te chiamă?“ El răspunse: „Eu sunt sluga lui Darie împăratul, care de mic m'a crescut şi m'a miluit, şi m'a boierit; îl văzui trist şi jalnic plângând; şi mi-se făcù milă de jalea lui; şi cutezai să-mi dau zilele pentru el, şi am venit să te taiu, şi să veselesc pe domnul meu cu moartea ta, şi cu a mea; şi începutul se făcù, iară Dumnezeu nu vrù cum vrui eu!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru zise: „O fără de minte, Amvise! cred că astăzi sunt mort pentru mintea ta, şi pentru domnul

tău; iară eu îți dau zile dela mine și te iert. Ce făcuși tu n'a făcut nici un om de pe pământ; și tu te du la domnul tău Darie, și să-i spui că pe cine îl păzește Dumnezeu, îl și ferește, și nu-l poate ucide nimenea, și să-i spui să se închine mie și să-mi dea haraciu și oaste pe an și să șadă în pace pe moșia lui!"

Amvis se duse la Darie și-i spuse toate ce făcuse și ce a zis Alexandru, și cum îi sunt dăruite zilele de Alexandru; iară Darie plânse mult și zise: „Cum va fi voia lui Dumnezeu, iară eu n'am ce face!"

Babeș-Bolyai University Library Cluj

Amvis grăi: „Împărate, eu astăzi sunt mort pentru tine, iară dela Alexandru viu sunt, și cât bine mi-ai făcut mie până astăzi îl plătii cu capul și cât putui eu făcui, iară Dumnezeu nu vru cum am vrut eu, și de astăzi înainte să mă ierți, împărate, că voiu să mă duc la acela ce mi-a dat zilele dela el, și-l voiu slujì de astăzi înainte, și mă iartă, împărate!"

Darie se umplù de jale și grăi cătră boierii lui: „Cui i-a venit oare în minte că va ieși din Macedonia atâta putere?" și iară grăi: „Cine se

se sue pogoară-se, şi cine se smereşte înalţă-se!“ Şi zise lui Amvis: „Să spui lui Alexandru: Cât a luat să-i fie de bine, şi să ne împăcăm, iară eu nu mă voiu închinà lui, că împărat la împărat nu se închină nici unul, ci unul mort şi altul viu împărăţeşte; iară de nu va vreà aşà, el să mă aştepte în cincizeci de zile să merg la el cu câţi Perşi mi-au rămas, şi voiu să aduc şi din India oaste, dela Por împărat, şi ori îl voiu bate, ori mă va bate el şi voiu pierì cu cinste pe moşia mea cu toţi Perşii mei!“ Amvis îşi luă ziua bună dela Darie, şi se duse la Alexandru şi se închină lui şi-i spuse ce grăise Darie. Alexandru primì pe Amvis, şi-l crezù, şi-l amestecă între Macedoneni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru zise: „Adevărat că împărat la împărat nu se închină, că împărăţia mare lucru este, ca un munte înalt şi împodobit frumos, cu de toate florile, şi se vede peste toată lumea, şi aşa îi pare omului că nu se va mai coborî niciodată, iară când va venì vremea, se pogoară fără voie; aşa este împărăţia acestei lumi deşarte!“ Apoi iarăş zise: „Văzui astă noapte

în vis pe Ieremia prorocul şi-mi grăi: „Fătul meu Alexandre! să mergi însuţi sol la Darie, şi te roagă lui Savaot Dumnezeu că el te va scoate din nevoe“. Şi spuneà boierilor visul, lui Ptolomeu, lui Filon şi lui Antioh voivod şi grăi: „Să ştiţi că voiu să merg sol la Darie!“ Ei nu-l lăsară, el zise: „Merge-voiu şi ce va dà Dumnezeu!“ Şi se gătì şi zise: „Boieri dumneavoastră! de voiu pierì eu acolo, voi tocmiţi împărăţia bine şi să nu lăsaţi pe mama mea Olimpiada!“ şi ziseră toţi: „Mai bine să ne tai capetele noastre decât să vedem noi aceasta!“ Alexandru răspunse: „De va fi voia lui Dumnezeu, nu mă va ucide toată lumea!“ Şi se sărută cu voivozii, şi se duse Alexandru sol la Darie împăratul.

Darie auzì că vine sol dela Alexandru, şi făcù divan mare şi-şi tocmì polăţile şi se arătă luminat solului, şi şedeà în tron de aur, împodobit cu pietrii scumpe, şi împrejurul lui steteau tot voinici tineri cu făclii aprinse, şi se aflau împrejurul lui tot îngeri făcuţi de aur, şi luminau tocmai ca soarele, şi şedeau 12 hatmani în jeţuri de aur, şi erau în jur patruzeci de stâlpi de

marmură albă ca zăpada. Și intră Alexandru în divan ca sol, și dete cartea lui Darie, și cetì cartea și așà erà scris: „Eu Alexandru împăratul peste toți împărații și împăratul a toată lumea cu vrerea lui Dumnezeu, scriu ție, Darie împărate, sănătate! și-ți aduc aminte că ai luat haraciul dela tatăl meu Filip, și el murì, iară eu rămăsei tânăr în scaunul tătâne-meu, și tu ai vrut să mă scoți dela moșia mea; trimete-ai alții să fie domni și împărați în Macedonia; iară Dumnezeu nu vrù cum ai vrut tu, că Dumnezeu contenește și rabdă; iară tu cum ai contenit, așà ți-se contenește și ție astăzi, căci Dumnezeu m'a făcut împărat pe moșia mea, și încă peste toată lumea. Tu ai zis că mă vei aduce legat, și tu ai vrut toate ale mele să fie ale tale, așà vor să fie toate ale tale ale mele, și voiu fi împărat a toată lumea; și eu nu sunt așà de nemilostiv cum îți pare ție, ci-ți pleacă inima și te închină mie și-mi trimite haraciu, și oaste pe an, și tu împărățește în pace și sănătos pe moșia ta; iară de nu vei face așà, tu ești dușman Perșilor tăi, și toți veți pierì de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sabia Macedonenilor, şi tu cu rea moarte vei murì; şi te găteşte de răsboiu acum până în 15 zile".

Darie cetì cartea, şi zise: „Boieri! cine-şi poate închipuì că are atâta putere împărăţia Macedoniei?" Alexandru zise: „Căci sunt toţi ca unul libovnici şi viteji buni şi au toţi un cuget şi un cuvânt şi nu socotesc moartea lor!" Iară un slujbaş mare zise: „Cum răspunzi astfel unui împărat aşà mare ca acesta?" Alexandru zise: „Volnic este solul să răspundă împăratului!" Marele Darie zise: „Cum te chiamă?" El răspunse: „Filion mă chiamă!" Darie grăì: „Filioane, să stai aicea până voiu scrie cartea către Alexandru!" Şi stătù până seara şi chemară pe sol la masă şi-l aşezară la locul solilor, şi-i deteră un păhar cu vin să bea. Alexandru băù vinul, şi bägă păharul în buzunar; şi-i deteră şi alt păhar, şi-l bägă în sân. Ei spuseră împăratului ce face solul. Împăratul zise: „Mai daţi-i unul". Şi-i deteră şi al treilea păhar şi-l băù şi-l bägă în buzunar. Şi zise un boier: „Cum faci tu asta la masă împărătească, de iai păharele la tine?"

Alexandru zise: „La împăratul nostru aşà este legea solului, până la al treilea păhar toate le ia solul!„ Darie crezù aceasta. Iară în vremea aceasta un boier ce-l chemà Candarcus, care mersese în Macedonia să fie domn, sosì la masă, şi cum văzù pe Alexandru, îl şi cunoscù, şi se apropie de Darie şi-i zise: „Să ştì, împărate, că solul este însuş Alexandru.“

Darie nu crezù aceasta şi iară merse Candarcus şi a doua oară la Darie, şi zise: Impărate, de nu va fi acesta Alexandru, să-mi tai capul“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Darie privì la sol, şi-i zise: „Filoane, aseamănă-te oamenii mei a fi tu Alexandru“. Alexandru zise: „Împărate, adevăr că seamăn cu el, pentru aceea mă trimite tot pe mine sol!“

Darie îl crezù şi se sculară dela masă, şi intrară în casă să facă sfat, prinde-l-vor sau ba. Iară Alexandru pricepù că l-au cunoscut; şi cum şedeà în palat singur, îşi lăsă plaşca şi-şi puse căciulă persienească în cap; şi plecă la poartă, şi zise portarilor: „Ţineţi păhar împărătesc şi deschideţi poarta, că m'a trimis împăratul

să chem voevozii!“ Și deschiseră poarta, și ieși Alexandru, și merse la altă poartă și zise: „Țineți păhar împărătesc, și deschideți poarta; m'a trimis împăratul să tocmesc străjile!“ Și-i deschiseră poarta și ieși Alexandru, și merse la a treia poartă și iară zise ca și întâiu, și-i deschiseră poarta și ieși Alexandru afară, și merse la gazdă și încălecă pe Ducipal, și fugi toată noaptea, și sosi cu zorile la apa Sinarului; și eră apa aceea cumplit de mare și veneà în toate nopțile cu noroiu, și cu pietrii, și cu var. Iar Alexandru dete și trecù, și găsi de cea parte pe Filon și pe Ptolomeiu voievozi, cari așteptau pe Alexandru; și se sărutară cu Alexandru și le povesteà el cum a petrecut la Darie.

Iară Darie ținând sfat, căutà să-l prindă pe Alexandru. Și-l căutară prin toate odăile, și nu-l găsiră, și alergară la poartă și întrebară, iar portarii ziseră: „Venit-a un om la noi și ne dete păhar împărătesc, și ne zise: „Țineți păhar împărătesc și-mi deschideți poarta, că mă trimise împăratul să chem voevozii, și l-am lăsat și s'a dus!“ Ei alergară și la a

doua poartă şi portarii tot aşa răspunseră; merseră şi la a treia poartă, şi primiră acelaş cuvânt; şi alergară la gazdă şi întrebară, iar gazda zise: „Venit-a, a încălecat şi s'a dus.“ Ei se întoarseră la împăratul şi-i spuseră cum a scăpat solul, iară Darie se umplù de amar şi de jale, şi zise lui Candarcus să-l gonească cu o sută de voinici până la apa Sinarului că nu va puteà trece. El se duse şi luă o sută de voinici cu cai ageri, şi-l goniră toată noaptea până la ziuă şi sosiră la apa Sinarului, şi văzură pe Alexandru de ceea parte cu voevozii lui, iară Alexandru strigă spre ei: „Ce goniţi vântul? că nu-l veţi prinde, ci vă duceţi la împăratul vostru, şi-i spuneţi că-i mulţămesc de cinste şi să se gătească de răsboiu în 15 zile!“ Şi se duse Alexandru la tabăra lui. Candarcus se întoarse la Darie, şi spuse toate cum au fost.

Iară Darie plângeà cu mare jale, şi ziceà: „Văzut-aţi cum ne înşelă feciorul lui Filip, şi scăpă din mânile noastre?“ Şi iară zise: „Oh! necredincioasă lume! cum te arăţi, întâi dulce şi apoi amară!“

Darie scrise carte la Por, împăratul din India, care erà mare şi mai aveà treizeci şi şase de limbi sub biruinţa lui: „Iată eu Darie, cainicul şi jalnicul! amarnicul de mine, Darie împăratul, scriu la tine cinstitule şi mare Por împărate, întocmai cu Dumnezeul Perşilor, şi soarele Indiei. Trimit împărăţiei tale sănătate. Credem că-ţi va fi venit vestea, ce păţim noi dela Macedonenii noştri, dela feciorul lui Filip, cum se lapădă de noi, şi cum a luat apusul tot şi acum venit-a şi la noi, şi ne-a bătut de douăori, şi sparse oastea mea şi-mi luă Egiptul, Ierusalimul şi Babilonul; şi te rog cu capul plecat până la pământ, să-mi dai ajutor şi oaste din India, că pe Indieni nu-i poate bate nimenea, şi înaintea lor nimeni nu poate stà, şi mă rog să-mi dai ajutor, să mă bat cu el, ca să-l birui, sau să pierim cu cinste pe moşia noastră, că nu se poate să pat eu rău lângă tine, fiind tu mare şi tare, că nu şti cum te va duce Dumnezeu şi pe tine într'această lume înşelătoare! Şi aşà mă rog".

Por împăratul cetì cartea, şi clătină capul şi zise: „Nu este bucurie

pe lume să nu se schimbe în jale; că Darie oare când se potrivià lui Dumnezeu, iară astăzi nu se poate potrivì unui om de pe pământ, şi astăzi este bătut de mai micii lui, de Macedoneni". Por împăratul cheamă boierii lui şi le zise: „Mergeţi de luaţi oastea mea, patru mii de călăreţi!" Şi purceseră oştile în ajutorul lui Darie. Por le zise: „Păziţi să-mi prindeţi pe feciorul lui Filip, şi să păziţi, de va fugì, să-l goniţi până îl veţi prinde şi să-l aduceţi la mine, că am auzit că este cu minte şi înţelept".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Voivozii luară oştile şi se duseră la Darie, iară Darie se veselì, şi trimise pe la oştile lui să se strângă, şi se adunară o mie de mii de oameni şi purceseră spre Alexandru.

Indienii trimiseră iscoade la Alexandru; iară străjile macedonene prinseră iscoadele, şi le duseră la Alexandru. Şi porunci împăratul să le ducă pe măgură înaltă, să vadă oştile lui, şi zise oştilor să pornească la războiu iute şi cu grabă; şi plecară oştile iute şi cu grabă spre Darie, şi iscoadele văzură asta; apoi le dete drumul, şi se duseră şi spuseră Indienilor:

„Să ştiţi că Alexandru are oaste foarte tare, şi sunt iuţi fără seamă, şi cai tot armăsari ca smeii, şi vin tare spre noi fără frică, şi atâta sunt de mulţi cât vor fi până la douăzeci de mii de oaste!“ Iară Indienii dacă auziră aceasta se spăimântară foarte rău, şi mergeau la războiu fără voia lor, şi cu frică mare.

Iară oştile se loviră foarte tare şi iute, încât se făcù praf de nu se cunoşteau unii din alţii, şi dete Dumnezeu vânt mare de suflă praful de pe oşti, de se văzură, şi începură a se tăià cum se taie, toată ziua; şi începură Indienii a fugì şi Macedonenii a-i tăià. Iară Alexandru mergeà într'o căruţă de aur, şi cu doisprezece viteji, tăià din căruţă cu spada de un stânjin, şi-i călcà cu caii şi zăceau Perşii şi Indienii ca snopii. Iară Darie fugì în Persia.

Alexandru zise lui Filon: „Să gonească pe Indieni, şi să strige să nu fugă ci să se închine, şi dacă se vor închinà, să le ia caii şi armele, şi să-i lase să se întoarcă în India“. Filon începù a-i gonì, şi le strigà să nu fugă că vor pierì toţi. Şi stătură Indienii şi

se închinară lui Filon, și le luă caii și armele și le zise: „Mergeți la Por împăratul, și să-i spuneți să nu mai dea ajutor altuia, și să știți că eu sunt împărat în Persia“. Și se duseră ei la Por și spuseră ce au pățit tot, și Por se miră mult. Iară Alexandru gonià pe Darie, și Darie fugeà plângând și grăind: „Oh! amar ție, Darie! cum te slăveà toată lumea, și te potriveà lui Dumnezeu, iar astăzi fugi și de Macedonenii tăi!“ Și fugeà pe câmpii Persiei; și-l ajunseră, doi boieri ai lui, pe nume Răsvan și Candarcus, și cum îl ajunseră, așà îl și loviră amândoi cu sulițele, și căzù Darie de pe cal jos, iară ei îl desbrăcară și luară tot ce găsiră la el, și-l lăsară cu puțin suflet. Și zăceà împăratul Perșilor în pulbere, în picioarele cailor. Iară Alexandru ajunse acolo și-l văzù Darie și strigă: „Oh! Alexandre, Alexandre! nu trece și lăsà pe Darie în pulbere zăcând“. Alexandru auzì, și alergă grabnic, și-l văzù rănit zăcând și zise: „Cine ești tu?“ El zise: „Eu sunt Darie împăratul, acela ce eram mărit de toată lumea, și de toate limbile de oameni! Eu sunt Darie, cela ce se

BCU Cluj / Central University Library Cluj

potriveà lui Dumnezeu din cer, iară astăzi zac în pulbere, în picioarele cailor! Eu sunt soarele Perşilor, iar astăzi sunt înjunghiat de Perşii mei. Eu sunt Darie, împăratul a toată lumea, iară astăzi nu-mi e îngăduit nici la moşia mea să mor! Ci nu mă lăsà Alexandre în pulbure, că nu eşti nemilostiv".

Iară Alexandru descălecă şi-l puse pe Darie în căruţa sa de aur, şi-l şterse cu marama, adecă cu cârpa lui, şi zise: „De nu vei murì, cinste mare vei aveà!" Alexandru porunci să-l ducă lin în Persida cetate; şi el mergeà după oştile lui Darie şi le strigă să nu fugă, ci să se închine, că Darie e pierit; şi se închinară lui Alexandru, şi merseră toţi Perşii şi Macedonenii în cetate la Persida; şi şezù Alexandru în scaunul lui Darie şi-şi puse stema în cap şi luă toiagul de aur, a lui Darie, şi Perşii merseră toţi de se închinară lui Alexandru şi-i ziseră: „Mulţi ani, Alexandre, împăratul Perşilor şi al Macedonenilor". Şi fură Perşii şi Macedonenii ca fraţii.

Pe Darie îl aduseră cu puţin suflet, şi văzând el pe Alexandru în tro-

nul lui zise: „Aduceți pe fata mea Ruxandra“. Și merse Ruxandra la tată-său, și Darie plânse cu jale și zise: „Oh, drag sufletul meu, inima mea, și lumina ochilor mei, draga mea Ruxandră! iată că eu îți aduc bărbat din Macedonia, fără veste, și fără nădejde, că eu nu cugetam să-ți fac nunta ta așa de grabă, ci eu cugetam la nunta ta să chiem toți craii și domnii. Iară astăzi îți câștigai bărbat, pe celace l-a pus Dumnezeu împărat a toată lumea; și la nunta ta mult sânge s'a vărsat, al Perșilor și al Macedonenilor; și astăzi Perșii cu Macedonenii se înfrățiră, iară eu îți zic ție, fata mea, de astăzi înainte să cinstești pe domnul tău Alexandru cum se cade a cinsti pe împăratul tău, și a toată lumea“. Și o luă de mână, o sărută dulce, și o duse la Alexandru și zise: „Ține, Alexandre, pe Ruxandra sufletul meu și inima mea, ție împărătească să-ți fie, că este mult înțeleaptă, frumoasă și milostivă“. Alexandru se sculă din scaun, și o luă de mână și o puse lângă el în tron, și-și luă stema din cap și o puse în capul ei, și luă inelul ei și îl băgă în

degetul lui şi o sărută dulce, şi zise: „Să ştii, Darie împărate, că Ruxandra ta îmi va fi împărătească de astăzi înainte, iară împărăteasa ta mie maică-mi va fi în locul Olimpiadei, până la moartea mea“. Darie grăi: „Fătul meu Alexandre! să împărăţeşti sănătos şi cu Dumnezeu, şi cu fiica mea Ruxandra, iară eu merg astăzi la Iad, unde merg toţi din veac; ci pe Candarcus şi pe Răsvan să-l judeci cum se cade, şi rămâneţi cu Dumnezeu, şi împărăţiţi sănătoşi“. Şi murì Darie împărat, şi se sfârşì. Şi a împărăţit Darie şaizeci de ani, şi fù ca şi când n'ar mai fi fost.

Alexandru petrecù pe Darie până la mormânt cu toţi Macedonenii şi cu toţi Perşii până îl înmormântară, în luna lui August, în a cincisprezecea zi. Alexandru stătù împărat Perşilor, şi chemă pe Candarcus şi pe Răsvan, ceice uciseră pe Darie şi le zise: „Cum aţi ucis pe Domnul vostru care v'a făcut vouă mult bine?“ Şi ei grăiră: „Moartea împăratului Darie te făcù pe tine împăratul Perşilor“. Alexandru zise: „Dară eu sunt un străin, şi nici un bine nu v'am făcut; dar mie

cum îmi veți face vre-un bine?“ Și porunci Spânzurați-i!“ Alexandru iarăș zise: „Blăstămat să fie acela ce va hrăni pe ucigătorul de oameni, pe curva din casă, pe vânzătorul din cetate!“

Sfârșitul părții I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KÖNYVTÁRA.

Cătră cetitori.

Inainte de Sfintele sărbători ale Naşterei Domnului abonaţii noştri vor primì calendarul şi partea a II-a a Alexandriei. Cu acestea şi-au primit toate cărticelele făgăduite. Astfel peste o lună intrăm într'un nou an de muncă. Rugăm deci pe abonaţii cei vechi, precum şi pe toţi sprijinitorii Asociaţiunii, să se grăbească a se abonà pentru anul viitor în număr cât mai mare. Taxele se pot trimite prin domnii preoţi şi domnii învăţători sau chiar deadreptul aici. Totdeuna însă să se scrie numele comunei şi al poştei lămurit şi în ungureşte. Numele cărticelelor ce se vor tipărì în anul viitor se va spune în curând, în listele de abonament, pe cari le vom trimite prin toate satele româneşti.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cele 10 cărticele de pe anul 1911, dinpreună cu calendarul pe anul 1912, se capătă la „Biroul Asociaţiunii“ — Sibiiu (Nagyszeben), strada Şaguna Nr. 6, cu preţul de 2 cor.